

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВИ І ПРАВА ІМЕНІ В.М.КОРЕЦЬКОГО
НАН УКРАЇНИ**

ЗАТВЕРДЖЕНО
Вченою радою Інституту
держави і права імені
В.М.Корецького НАН України
12 березня 2020 року, протокол № 3
Голова Вченої ради, академік НАН
України

Ю.С.Шемшученко

**ПРОГРАМА
ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 293 – МІЖНАРОДНЕ ПРАВО
ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ
СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ (PhD)**

Київ – 2020

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програму вступного випробування до аспірантури зі спеціальності 293 «Міжнародне право» розроблено в обсязі програми рівня вищої освіти магістра з даної спеціальності та призначено особам, які здобули вищу освіту за ступенем магістра або спеціаліста, і які мають достатній рівень теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, для продукування нових ідей, оволодіння освітньо-науковою програмою підготовки здобувача вищої освіти ступеня доктора філософії, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та/або практичне значення.

Вступний іспит зі спеціальності проводиться в усній формі за екзаменаційними білетами, кожний з яких складається з 3-х питань.

Вступник до аспірантури повинен продемонструвати повноту знань категорійно-понятійного апарату, нових підходів до трактування окремих понять, категорій та термінів, розуміння їхньої сутності, а також знання фактів, термінології, структур, принципів, закономірностей, методів і засобів правової науки. Вступник до аспірантури повинен також продемонструвати здатність аналізувати проблему з різних точок зору, показати знання правових явищ та процесів, діапазон володіння вміннями й навичками операційного рівня, методичну грамотність, зокрема сформованість конструктивно-планувальних, проектувальних, комунікативно-навчальних і дослідницьких умінь.

Рівень знань, умінь і навичок вступників до аспірантури оцінюється балами відповідно до критеріїв оцінювання.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ

Оцінювання знань вступників відбувається за 100-бальною шкалою та національною шкалою. Загальна оцінка за вступне випробування складається із суми балів, виставлених за відповіді на кожне з трьох питань

екзаменаційного білету, з використанням еквівалента оцінки за національною шкалою: «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно».

«Відмінно» (90-100 балів) виставляється вступникам, які показали вміння самостійно характеризувати основні закономірності державно-правових явищ та вільно оперувати категоріальним апаратом; вміння давати послідовні, чіткі і логічно побудовані відповіді на основні та додаткові питання; продемонстрували обізнаність з усіма поняттями, фактами, термінами; аргументовано використовують їх, уміють застосовувати матеріал для винесення власних суджень.

«Добре» (65-89 балів) виставляється за правильне і логічне відтворення матеріалу, розуміння основоположних теорій і фактів, вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між ними з несуттєвими помилками; вільне оперування понятійним апаратом з окремими неточностями; має місце недостатня аргументація при оцінці дій, процесів, явищ.

«Задовільно» (50-64 бали) виставляється за знання, які продемонстровані в неповному обсязі. Вони, зазвичай, носять фрагментарний характер. Теоретичні та фактичні знання відтворюються репродуктивно, без глибокого осмислення, аналізу, порівняння, узагальнення. Відчувається, що вступник недостатньо обізнаний з матеріалом джерел із навчальної дисципліни та не може критично оцінити наукові факти, явища, ідеї.

«Незадовільно» (1-49 балів) виставляється за неправильну або поверхневу відповідь, яка свідчить про неусвідомленість і нерозуміння поставленого завдання. Літературу з навчальної дисципліни вступник не знає, її понятійно-категоріальним апаратом не володіє. Відповідь засвідчує вкрай низький рівень володіння програмним матеріалом.

Поданий в кінці програми рекомендований список літератури для самостійного опрацювання носить орієнтовний характер і не виключає власних ініціатив вступників до аспірантури у їх доборі та використанні.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ ПІДГОТОВКИ ДО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

Тема 1. Міжнародне право: поняття, юридична природа та сутність

Поняття міжнародного права, його предмет та об'єкт. Характерні особливості міжнародного права. Проблеми визначення поняття міжнародного права, його природи та сутності. Сучасні наукові концепції щодо поняття, природи, змісту та сутності міжнародного права. Проблеми визначення системи міжнародного права. Особливості співвідношення та взаємодії міжнародного публічного права та міжнародного приватного права. Співвідношення міжнародного та внутрішньодержавного права. Імплементация норм міжнародного права та особливості механізмів її здійснення. Особливості нормотворення в міжнародному праві. Кодифікація норм міжнародного права.

Тема 2. Історія розвитку міжнародного права

Сучасні наукові погляди щодо історичних передумов виникнення міжнародного права. Проблеми періодизації історії розвитку міжнародного права. Особливості міжнародного права періоду Стародавнього світу. Особливості міжнародного права часів Середньовіччя. Особливості класичного міжнародного права. Перехід від класичного до сучасного міжнародного права (1919-1946 рр.). Сучасне міжнародне право та причини його кризи в кінці ХХ ст. – на поч. ХХІ ст. Історія розвитку науки міжнародного права в Україні.

Тема 3. Джерела міжнародного права

Поняття джерела міжнародного права. Система джерел міжнародного права та їх ієрархія. Міжнародний звичай та сучасні наукові погляди на його юридичну силу. Міжнародний договір, як джерело міжнародного права. Особливості загальних принципів права, як джерела міжнародного права. Проблеми визначення юридичної сили рішень міжнародних організацій. Рішення міжнародних судів та арбітражних трибуналів та наукова дискусія щодо їх ролі в якості джерела міжнародного права. Роль доктрини у формуванні та розвитку міжнародного права.

Тема 4. Принципи міжнародного права

Поняття, функції та природа основних принципів сучасного міжнародного права. Класифікація основних принципів сучасного міжнародного права. Юридичний зміст основних принципів сучасного

міжнародного права: принципу заборони застосування сили або погрози силою; принципу суверенної рівності держав, принципу невтручання, принципу територіальної цілісності держав, принципу непорушності державних кордонів, принципу мирного врегулювання спорів, принципу поваги прав та основних свобод людини; принципу рівноправності і права народу на самовизначення, принципу співробітництва, принципу добросовісного виконання міжнародних зобов'язань.

Тема 5. Суб'єкти міжнародного права

Поняття суб'єкта міжнародного права. Первинні та похідні (вторинні) суб'єкти міжнародного права. Держава, як особливий суб'єкт міжнародного права. Державний суверенітет. Поняття, сутність та юридичне значення визнання держав. правонаступництво держав щодо міжнародних договорів, державної власності, державних архівів, державних боргів та сучасна практика розв'язання проблем, що виникають в цій сфері. Особливості міжнародної правосуб'єктності міжнародних організацій. Організація Об'єднаних Націй: історія створення, правовий статус, функції та основні органи. Сучасна криза діяльності ООН та наукові погляди на реформу цієї міжнародної організації. Рада Європи: історія створення, правовий статус, інституційна структура та напрямки діяльності. Міжнародно-правове співробітництво України з Радою Європи. Міжнародна правосуб'єктність націй і народів, які борються за створення незалежної держави та проблеми її реалізації. Характеристика міжнародної правосуб'єктності Ватикану та Мальтійського ордену. Сучасні погляди щодо правосуб'єктності індивіду в міжнародному праві.

Тема 6. Міжнародно-правова відповідальність

Поняття інституту міжнародно-правової відповідальності та його джерела. Міжнародно-правова відповідальність: поняття, суб'єкти, види та форми. Підстави виникнення міжнародно-правової відповідальності. Ознаки міжнародного правопорушення. Класифікація міжнародних правопорушень. Підстави звільнення від міжнародно-правової відповідальності. Відповідальність міжнародних організацій. Відповідальність фізичних осіб за міжнародні злочини.

Тема 7. Міжнародно-правові засоби розв'язання міжнародних спорів

Поняття міжнародного спору. Поняття засобів мирного розв'язання міжнародних спорів. Переговори і консультації. Добрі послуги та посередництво. Примирення. Розв'язання міжнародних спорів в порядку арбітражу. Постійна палата третейського суду: історія створення, правовий статус, компетенція та результати діяльності. Міжнародний судовий розгляд

як засіб мирного розв'язання міжнародних спорів. Міжнародний суд ООН: правовий статус, компетенція та основні принципи діяльності.

Тема 8. Право міжнародних договорів

Поняття та джерела права міжнародних договорів. Поняття міжнародного договору. Форма і структура міжнародного договору. Класифікація міжнародних договорів. Стадії укладання міжнародних договорів. Застереження до міжнародного договору. Набуття міжнародним договором чинності. Дія (застосування) міжнародних договорів. Перегляд міжнародного договору. Тлумачення міжнародного договору. Припинення та призупинення дії міжнародного договору. Проблеми визначення місця міжнародного договору в правовій системі України.

Тема 9. Право зовнішніх зносин

Поняття та джерела права зовнішніх зносин. Система органів зовнішніх зносин. Поняття дипломатичного права. Дипломатичні представництва: поняття, види та функції. Дипломатичні привілеї та імунітети. Поняття консульського права. Особливості встановлення консульських відносин та заснування консульств. Консульські функції. Консульські привілеї та імунітети. Дипломатичне право міжнародних організацій.

Тема 10. Міжнародне гуманітарне право

Поняття та джерела міжнародного гуманітарного права. Сфера дії міжнародного гуманітарного права. Методи та засоби ведення воєнних дій. Міжнародно-правовий захист жертв війни. Правовий статус військовополонених. Окупація. Нейтралітет. Правовий статус та сучасні напрямки діяльності Міжнародного Комітету Червоного Хреста. Особливості дії норм міжнародного гуманітарного права в конфліктах неміжнародного характеру.

Тема 11. Міжнародне право захисту прав людини

Поняття, система та джерела міжнародного права захисту прав людини. Класифікація прав людини. Універсальна система міжнародного захисту прав людини. Характеристика Міжнародного білля про права людини. Регіональні системи міжнародного захисту прав людини. Джерела та механізми захисту прав людини, запроваджені в рамках Ради Європи.

Тема 12. Міжнародне морське, повітряне та космічне право

Поняття та джерела міжнародного морського права. Конвенція ООН з морського права 1982 р.: характеристика та юридичне значення. Класифікація

та делімітація морських просторів. Правовий статус та особливості використання міжнародних морських каналів. Правовий статус воєнних кораблів. Правовий режим морських наукових досліджень. Правовий статус та напрямки діяльності міжнародних морських організацій. Поняття та джерела міжнародного повітряного права. Правовий статус та напрямки діяльності міжнародних повітряних організацій. Принцип свободи польотів в міжнародному повітряному просторі та особливості його практичної реалізації. Міжнародно-правове регулювання польотів та повітряних сполучень. Правовий статус повітряного судна та екіпажу. Боротьба з актами незаконного втручання в діяльність цивільної авіації. Поняття та джерела міжнародного космічного права. Правовий режим космічного простору та небесних тіл. Правовий статус космонавтів та космічних апаратів. Відповідальність в міжнародному космічному праві.

Тема 13. Право Європейського Союзу

Виникнення і розвиток Європейського Союзу і його правової системи. Поняття і структура права Європейського Союзу. Суб'єкти права Європейського Союзу. Джерела права Європейського Союзу. Співвідношення права Європейського Союзу і міжнародного права. Співвідношення права Європейського Союзу і внутрішнього права його держав-членів. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони 2014 р.: етапи підписання, набуття чинності, зміст та значення.

ОРІЄНТОВНІ ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ ДО ВСТУПНОГО

ВИПРОБУВАННЯ

Екзаменаційні питання розроблені на основі даної програми мають на меті комплексну перевірку теоретичної і практичної підготовки здобувачів до реалізації дослідження з обраної спеціальності.

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

1. Проблеми визначення поняття міжнародного права, його природи та сутності й сучасні наукові погляди на їх вирішення.
2. Система міжнародного права.
3. Імплементация норм міжнародного права: її функції та механізми здійснення.
4. Діяльність ООН в сфері кодифікації та прогресивного розвитку норм міжнародного права.

5. Особливості співвідношення та взаємодії міжнародного публічного права та міжнародного приватного права.
6. Сучасні наукові погляди на історичні передумови виникнення міжнародного права та на періодизацію історії його розвитку.
7. Характеристика міжнародного права часів Стародавнього світу та Середньовіччя.
8. Характеристика класичного міжнародного права.
9. Статут ООН як основа сучасного міжнародного права.
10. Історія розвитку науки міжнародного права в Україні. Роль академіка В. М. Корецького в розвитку науки міжнародного права України.
11. Джерела міжнародного права: поняття, система, ієрархія та особливості визначення їх юридичної сили.
12. Міжнародний договір, як джерело міжнародного права: поняття та класифікація міжнародних договорів.
13. Поняття, функції та природа основних принципів сучасного міжнародного права.
14. Юридичний зміст та значення принципу заборони застосування сили або погрози силою.
15. Принцип територіальної цілісності держав та принцип непорушності державних кордонів та проблеми їх застосування в сучасності.
16. Принцип мирного врегулювання спорів та практика його застосування Україною.
17. Юридичний зміст принципу суверенної рівності держав. Сучасні наукові концепції щодо державного суверенітету.
18. Держава, як основний суб'єкт міжнародного права.
19. Поняття, сутність та юридичне значення визнання держав.
20. Поняття, сутність та юридичне значення правонаступництва держав.
21. Особливості міжнародної правосуб'єктності міжнародних організацій.
22. Організація Об'єднаних Націй: історія створення, правовий статус, функції та сучасна роль.
23. Міжнародно-правове співробітництво України з Радою Європи.
24. Міжнародна правосуб'єктність націй і народів, які борються за створення незалежної держави.
25. Особливості правового регулювання міжнародно-правової відповідальності.
26. Міжнародно-правова відповідальність: поняття, суб'єкти, види та форми.
27. Ознаки міжнародного правопорушення.
28. Засоби мирного розв'язання міжнародних спорів: поняття, види та сутність.
29. Міжнародний судовий розгляд як засіб мирного розв'язання міжнародних спорів.
30. Поняття та джерела права міжнародних договорів.
31. Поняття, форма і структура міжнародного договору та стадії його укладання.

32. Проблеми визначення місця міжнародного договору в системі права України.
33. Поняття та джерела права зовнішніх зносин.
34. Дипломатичні представництва: поняття, види та функції.
35. Особливості встановлення консульських відносин та заснування консульств. Консульські функції.
36. Поняття, джерела та сфера дії міжнародного гуманітарного права.
37. Правовий статус та сучасні напрямки діяльності Міжнародного Комітету Червоного Хреста.
38. Характеристика Міжнародного білля про права людини.
39. Джерела та механізми захисту прав людини, запроваджені в рамках Ради Європи.
40. Поняття та джерела міжнародного морського права.
41. Конвенція ООН з морського права 1982 р.: характеристика та юридичне значення.
42. Класифікація та делімітація морських просторів.
43. Поняття та джерела міжнародного повітряного права.
44. Принцип свободи польотів в міжнародному повітряному просторі та особливості його реалізації на практиці.
45. Поняття та джерела міжнародного космічного права.
46. Правовий режим космічного простору та небесних тіл.
47. Поняття, структура та джерела права Європейського Союзу.
48. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони 2014 р.: етапи підписання, набуття чинності, зміст та значення.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Анцилотти Д. Курс международного права. Т.1. Введение – общая теория / Под ред. Д. Б. Левина. – М., 1961. – 457 с.
2. Баскин Ю. Я., Фельдман Д. И. История международного права. – М.: Международные отношения, 1990. – 208 с.
3. Броунли Я. Международное право :в 2-х книгах / Под ред. Г. И. Тункина. – М.: Прогресс, 1977. – 507 с.
4. Brownlie I. Principles of Public International Law. – [6th Edition]. – Oxford University Press, 2003. – 742 p.
5. Буткевич В. Г., Мицик В. В., Задорожній О. В. Міжнародне право. Основи теорії: Підручник / За ред. В.Г. Буткевича. – К., 2002. – 606 с.
6. Буткевич В. Г., Мицик В. В., Задорожній О. В. Міжнародне право. Основи теорії: Підручник / За ред. В.Г. Буткевича. – К., 2004. – 816 с.

7. Витцтум В.Г. Международное право = *Volkerrecht* / Вольфганг Граф Витцтум, М. Боте, Р. Дольцер и др.; пер. с нем. Т. Бекназара, А. Насыровой, Н. Спица; науч. ред. Т.Ф. Яковлева; пред., сост. В. Бергманн. – М.: Инфотропик Медиа, 2011. – 992 с. [Серия "Германская юридическая литература: современный подход"].
8. Гердеген М. Міжнародне право / [Переклад з нім. Р. Корнута]. – К.: К.І.С., 2011. – 516 с.
9. Дмитрієв А. І., Муравйов В. І. Міжнародне публічне право. – К., 2000. – 638 с.
10. Європейське право: право Європейського союзу: підручник: у трьох кн. / за заг. ред. В. І. Муравйова. — К. : Ін Юре, 2015 — Кн. перша: Інституційне право Європейського союзу / В. І. Муравйов, О. М. Шпакович, О. М. Лисенко, О. В. Святун. — К. : Ін Юре, 2015. — 312 с.
11. Європейське право: право Європейського союзу: підручник : у трьох кн. / за заг. ред. В. І. Муравйова. — К. : Ін Юре, 2015 — Книга друга: Матеріальне право Європейського союзу / В. І. Муравйов, К. В. Смирнова, І. В. Влялькó та ін. — К. : Ін Юре, 2015. — 456 с.
12. Європейське право: право Європейського союзу: підручник: у трьох кн. / за заг. ред. В. І. Муравйова. — К. : Ін Юре, 2015 — Книга третя: Право зовнішніх зносин Європейського союзу / В. І. Муравйов, М. М. Микієвич, І. Г. Білас та ін. — К. : Ін Юре, 2015. — 408 с.
13. Лукашук І. І. Международное право. Учебник. Общая часть. – Москва, 2005. – 415 с.
14. Лукашук І. І. Международное право. Учебник. Особенная часть. Москва, 2005.– 432 с.
15. Маланчук П. Вступ до міжнародного права за Ейкхерстом [Текст] : підручник: Пер.з англ. / П. Маланчук ; відп.ред. М. В. Буроменський. – 7.вид., перероб. – Х. : Фірма "Консум", 2000. – 592 с.
16. Международное право: Учебник. / Отв. ред. Ю. М. Колосов, Э. С. Кривчикова. – М., 2000. – 720 с.
17. Международное публичное право. Учебник. / Под ред. К. А. Бекашева. – М., 2001. – 636 с.
18. Міжнародне публічне право : підручник / В. М. Репецький, В. М. Лисик, М. М. Микієвич, А. О. Андрусевич, О. В. Буткевич; ред.: В. М. Репецький; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – 2-ге вид., стер. – К. : Знання, 2012. – 437 с.
19. Нгуен Куок Динь Международное публичное право : В 2 т. / Нгуен Куок Динь, П. Дайе, А. Пелле. – К.: Сфера, 2001.
20. Оппенгейм Л. Международное право. Том I: Мир. Полутом 1 [Перевод с 6-го английского издания, дополненного Г. Лаутерпахтом] / под редакцией и с предисловием проф. С.Б. Крылова. – М.: Государственное издательство иностранной литературы, 1948 . – 408 с.

21. Оппенгейм Л. Международное право. Том I: Мир. Полутом 1 / Под ред. Крылов С.Б. (Предисл.); Пер.: Ивенский А.Н. – М.: Иностран. лит., 1949. – 547 с.
22. Тимченко Л. Д., Кононенко В. П. Міжнародне право : підручник – К. : Знання, 2012. – 631 с.
23. Гускоз Ж. Міжнародне право. Підручник. – К., 1998. – 401 с.
24. Фердросс А. Международное право. [Пер. с немецкого] / Под ред. Тункина Г.И. (Предисл.); Пер.: Кублицкий Ф.А., Нарышкина Р.Л. – М.: Иностран. лит., 1959. – 652 с.
25. Хименес де Аречага Э. Современное международное право. [Пер. с исп. Ю. И. Папченко]. – М. : Прогресс, 1983. – 480 с.
26. Shaw M. N. International Law Paperback. – [7 edition]. – Cambridge University Press, 2014. – 1063 p.